

Тема 23.
СИСТЕМИ ВИНАГОРОДИ
ЗА ПРАЦЮ

Питання теми

1. Загальні поняття систем оплати праці
2. Системи відрядної та почасової форм оплати праці
3. Сучасні комбіновані системи оплати праці
4. Оплата праці в бригадах
5. Оплата праці державних службовців та працівників бюджетної сфери
6. Організація преміювання працівників

Системи оплати праці класифікуються за наступними ознаками.

1. Залежно від форми оплати праці.
 - 1.1. Системи відрядної форми.
 - 1.2. Системи почасової форми.
 - 1.3. Комбіновані системи.
2. Залежно від показників оцінки трудового внеску працівників.
 - 2.1. Прості системи.
 - 2.2. Преміальні системи.
3. За характером впливу на результат праці.
 - 3.1. Прямі системи.
 - 3.2. Непрямі (опосередковані) системи.
4. Залежно від кількості суб'єктів оцінки результатів праці.
 - 4.1. Колективні системи.
 - 4.2. Індивідуальні системи.

Умови вибору певної системи заробітної плати:

- рівень технічної озброєності виробництва;
- характер технологічного процесу та організації виробництва і праці;
- ступінь використання виробничих потужностей і устаткування;
- стан нормування праці тощо.

Умови ефективного застосування систем відрядної форми оплати праці.

1. Наявність кількісних показників виробітку, за допомогою яких установлюють норми і розцінки та визначають заробіток за результатами праці.

2. Можливість і необхідність підвищення індивідуальної або групової продуктивності праці на даному робочому місці.

3. Науково обґрунтоване нормування праці й облік виконаної роботи, чіткий контроль за якістю продукції.

Системами відрядної форми оплати праці

1. Пряма відрядна система.

Загальний відрядний заробіток за цією системою визначається по формулі:

$$Z_{від} = P_{від} \times B,$$

де B – виробіток якісної продукції за розрахунковий період;
 $P_{від}$ – відрядна розцінка, грн.

Відрядна розцінка може бути розрахована двома способами:

за нормою виробітку:

$$P_{від} = \frac{T_c}{N_{вир}},$$

де T_c – годинна або денна тарифна ставка, що відповідає розряду виконуваної роботи, грн; $N_{вир}$ – норма виробітку в одиницю часу, шт.

за нормою часу:

$$P_{від} = T_c \times \frac{N_{ч}}{60},$$

де $N_{ч}$ – норма часу на виготовлення одного виробу, виконання операції, хв.

2. Відрядно-преміальна система.

Загальний заробіток по цій системі обчислюється за формулою:

$$Z_z = Z_{від} + \frac{Z_{від} \times (P_1 + P_2 \times P_{пл})}{100},$$

де $Z_{від}$ – заробіток за відрядними розцінками, грн.; P_1, P_2 – відсоток премії за виконання завдання і за кожен відсоток його перевиконання; $P_{пл}$ – відсоток перевиконання завдання.

При преміюванні робітників за економію матеріальних цінностей загальний заробіток обчислюється:

$$Z_z = Z_{від} + \frac{E \times Pп}{100},$$

де E – сума досягнутої економії, грн.; $Pп$ – розмір премії в % від досягнутої економії.

3. Відрядно-прогресивна система оплати праці.

Загальний заробіток по відрядно-прогресивній системі розраховується по формулі:

$$Z_z = Z_{від} + \frac{Z_{від} \times (P_v - P_n)}{P_v} \times K_p,$$

де P_v – відсоток виконання норм виробітку; P_n – вихідна база для нарахування прогресивних доплат, виражена у відсотках виконання норм виробітку; K_p – коефіцієнт збільшення прямої відрядної розцінки за шкалою прогресивних доплат.

4. Непряма відрядна система оплати праці.

Загальний заробіток може визначатися двома способами.

4.1. Множенням непрямої відрядної розцінки на фактичне виконання завдання на робочих, які обслуговуються. При цьому відрядна розцінка розраховується так:

$$P_{непр} = \frac{T_{ден.доп.}}{N_{об} \times N_{вир}},$$

де $T_{ден.доп.}$ – денна тарифна ставка допоміжного робітника, грн.; $N_{об}$ – кількість робочих місць, що обслуговуються, по встановлених нормах; $N_{вир}$ – планова норма виробітку, встановлена для кожного робочого місця, що обслуговується.

4.2. Множенням тарифної ставки допоміжного робітника на середній відсоток виконання норм виробітку робітниками, що обслуговуються, за даний період часу.

5. Акордна система

Умови ефективного застосування систем
почасової форми оплати праці.

1. Суворий облік і контроль фактично
відпрацьованого часу робітниками-почасовиками.

2. Правильне присвоєння робітникам-
почасовикам тарифних розрядів.

3. Розробка і правильне застосування
обґрунтованих норм обслуговування і чисельності.

Системи почасової оплати праці.

1. Проста почасова система оплати, при якій розмір заробітку розраховується по формулі:

$$Z_{поч} = T_c \times t_{відпр},$$

де T_c – годинна тарифна ставка, грн; $t_{відпр}$ – відпрацьований час, год.

2. Почасово-преміальна система оплати.

Загальний заробіток розраховується за формулою:

$$Z_3 = Z_{поч} + \frac{Z_{поч} \times Пр}{100},$$

де Пр – відсоток премії до основного заробітку.

Індивідуальна заробітна плата кожного працівника за безтарифною системою розраховується за формулою:

$$ЗП_i = \frac{\Phi ОП_{КП} * K_i^{КП} * КТУ_i * T_i}{\sum^n K_i^{КП} * КТУ_i * T_i}$$

де $ЗП_i$ – індивідуальна заробітна плата, грн.; $\Phi ОП_{КП}$ – фонд оплати праці колективу (дільниці цеху), який підлягає розподілу між працівниками, грн.; $K_i^{КП}$ – коефіцієнт кваліфікаційного рівня, який присвоєно i -му працівникові трудовим колективом у момент введення безтарифної системи (в балах, частинах одиниці або інших умовних одиницях); $КТУ_i$ – коефіцієнт трудової участі в поточних результатах діяльності, який присвоюють i -му працівникові трудовим колективом на період, за який здійснюється оплата; T_i – кількість робочого часу, відпрацьованого i -м працівником за період, за який здійснюється оплата (год., дні); $i = 1, 2, \dots, n$ – кількість працівників, які беруть участь у розподілі фонду оплати праці, осіб.

Коллективна відрядна розцінка визначається двома способами.

1. За сумою тарифних ставок членів бригади і бригадною нормою виробітку.

$$P_k = \frac{\sum T}{H_{бр}},$$

де $\sum T$ – сума тарифних ставок членів бригади, грн; $H_{бр}$ – бригадна норма виробітку.

2. За калькуляцією трудомісткості виконуваної роботи.

$$P_k = \sum T \cdot \sum Z_{тр},$$

де $\sum T = T_1 + T_2 + T_3 + \dots + T_n$ – сума тарифних ставок, які відповідають розряду робіт, грн;

$\sum Z_{тр} = Z_{тр1} + Z_{тр2} + Z_{тр3} + \dots + Z_{трn}$ – сума витрат праці за нормами за кожним розрядом.

Методи розподілу колективного заробітку.

1. За присвоєними робітникам розрядами і відпрацьованим часом (за допомогою коефіцієнта заробітку).

Установлюється сума тарифної заробітної плати всієї бригади за фактично відпрацьований час, потім визначається коефіцієнт відрядного заробітку за формулою:

$$K_z = \frac{Z_{бр}}{T_{бр}},$$

де $Z_{бр}$, $T_{бр}$ – відповідно відрядний і тарифний заробітки бригади, грн.

Фактичний заробіток члена бригади розраховується множенням його тарифного заробітку за фактично відпрацьований час на коефіцієнт заробітку.

2. За тарифними коефіцієнтами і відпрацьованим часом (нарахування відрядного заробітку, який припадає на 1 коефіцієнт-годину).

Визначається сума коефіцієнто-годин всієї бригади:

$$Ч_{к.г} = \sum Ч_i \cdot K_i,$$

де $Ч_i$ – обсяг відпрацьованого часу i -м членом бригади, год;
 K_i – тарифний коефіцієнт i -го члена бригади.

Розраховується вартість однієї коефіцієнто-години:

$$B_{к.г} = \frac{З_{бр}}{Ч_{к.г}},$$

де $З_{бр}$ – відрядний заробіток бригади, грн.

Визначається заробіток кожного члена бригади:

$$З_i = Ч_i \cdot B_{к.г}$$

3. За присвоєними розрядами і відпрацьованим часом з корегуванням на коефіцієнт трудової участі (КТУ).

Визначається тарифний заробіток кожного члена бригади.

$$З_{mi} = T_{ci} \cdot T_i$$

де T_{ci} – погодинна (денна) тарифна ставка робітника; T_i – відпрацьована ним кількість годин (днів).

Розраховується відрядний приробіток бригади, який підлягає розподілу з застосуванням КТУ.

$$П_{бр} = З_{бр} - Т_{бр}$$

де $З_{бр}$ – загальний заробіток бригади, грн; $Т_{бр}$ – тарифний заробіток бригади, грн.

Розраховується сума заробітної плати кожного члена бригади:

- у бригадах, в яких розряди робітників і відпрацьований ними час неоднакові:

$$З_i = \frac{П_{бр}}{\sum З_{m_i} \cdot КТУ_i} \cdot З_{m_i} \cdot КТУ_i,$$

де $З_{t_i}$ – тарифний заробіток кожного члена бригади.

- у бригадах, укомплектованих робітниками однакового розряду, котрі фактично відпрацьовували різний час.

$$З_i = \frac{П_{бр}}{\sum T_i \cdot КТУ_i} \cdot T_i \cdot КТУ_i,$$

де T_i – час, відпрацьований кожним членом бригади.

Система оплати праці державних службовців (з 01.05.2016 р.)

Державний службовець – це громадянин України, який займає посаду державної служби в органі державної влади, іншому державному органі, його апараті (секретаріаті), одержує заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету та здійснює встановлені для цієї посади повноваження, безпосередньо пов'язані з виконанням завдань і функцій такого державного органу, а також дотримується принципів державної служби.

Організація оплати праці державних службовців здійснюється КМУ на основі Закону України “Про державну службу” від 10.12.2015 № 889-VIII (чинний з 1 травня 2016 р.).

Система рангів державних службовців та категорій посад:

– державним службовцям, які займають посади державної служби категорії "А", може бути присвоєний 1, 2, 3 ранг;

– державним службовцям, які займають посади державної служби категорії "Б", - 3, 4, 5, 6 ранг;

– державним службовцям, які займають посади державної служби категорії "В", - 6, 7, 8, 9 ранг.

Посади державної служби категорії "А"

(вищий корпус державної служби):

- Державного секретаря КМУ та його заступників, державних секретарів міністерств;
- керівників центральних органів виконавчої влади, які не є членами КМУ;
- керівників апаратів Конституційного Суду України, Верховного Суду України;
- голів місцевих державних адміністрацій).

Посади державної служби категорії "Б":

- керівників структурних підрозділів Секретаріату КМУ та їх заступників;
- керівників структурних підрозділів міністерств, інших центральних органів виконавчої влади та інших державних органів, їх заступників, керівників територіальних органів цих державних органів;
- заступників голів місцевих державних адміністрацій.

Посади державної служби категорії "В" - інші посади державної служби, не віднесені до категорій "А" і "Б".

Заробітна плата державного службовця

складається з:

- 1) посадового окладу;
- 2) надбавки за вислугу років;
- 3) надбавки за ранг державного службовця;
- 4) виплати за додаткове навантаження у зв'язку з виконанням обов'язків тимчасово відсутнього державного службовця;
- 5) виплати за додаткове навантаження у зв'язку з виконанням обов'язків за вакантною посадою державної служби;
- 6) премії (у разі встановлення).

Посади державної служби з метою встановлення розмірів посадових окладів поділяються на *групи оплати праці*:

– до групи 1 належать посади керівників державних органів і прирівняні до них посади;

– до групи 2 належать посади перших заступників керівників державних органів і прирівняні до них посади;

– до групи 3 належать посади заступників керівників державних органів і прирівняні до них посади;

– до групи 4 належать посади керівників самотійних структурних підрозділів державних органів і прирівняні до них посади;

– до групи 5 належать посади заступників керівників самотійних структурних підрозділів державних органів і прирівняні до них посади;

– до групи 6 належать посади керівників підрозділів у складі самотійних структурних підрозділів державних органів, їх заступників;

– до групи 7 належать посади головних спеціалістів державних органів і прирівняні до них посади;

– до групи 8 належать посади провідних спеціалістів державних органів;

– до групи 9 належать посади спеціалістів державних органів.

З метою встановлення розмірів *посадових окладів* державні органи поділяються за юрисдикцією, яка поширюється:

- 1) на всю територію України;
- 2) на територію однієї або кількох областей, міста Києва або Севастополя;
- 3) на територію одного або кількох районів, міст обласного значення.

Мінімальний розмір посадового окладу державних службовців за групою оплати праці 9 з 1 травня 2016 р. — 1723 гривні.

(Постанова КМУ від 6 квітня 2016 р. № 292).

СХЕМА

посадових окладів на посадах державної служби
за групами оплати праці з урахуванням
юрисдикції державних органів

Найменування посади державної служби	Група оплати праці	Розміри посадових окладів, гривень		
		вся територія України	територія однієї або кількох областей, м. Києва або м. Севастополя	територія одного або кількох районів, міст обласного значення
керівник державного органу	1	12 061	10 338	8 615
перший заступник керівника державного органу	2	11 200	9 477	7 754
заступник керівника державного органу	3	10 338	8 615	6 892
директор департаменту	4	8 615	6 892	5 169
начальник самостійного управління		8 270	6 547	4 824
заступник директора департаменту	5	7 754	6 031	4 308
начальник управління у складі департаменту	6	6 720	4 997	3 446
головний спеціаліст державного органу	7	4 308	3 274	2 585
провідний спеціаліст державного органу	8	3 963	2 929	2 240
спеціаліст державного органу	9	3 618	2 412	1 723

Надбавка за вислугу років на державній службі встановлюється на рівні 3 відсотків посадового окладу державного службовця за кожний календарний рік стажу державної служби, але не більше 50 відсотків посадового окладу.

Розмір *надбавки за ранг* державного службовця визначається КМУ під час затвердження схеми посадових окладів на посадах державної служби.

РОЗМІР

надбавок до посадових окладів за ранги державних службовців

Ранг державного службовця	Розмір надбавки, гривень
1	1000
2	900
3	800
4	700
5	600
6	500
7	400
8	300
9	200

Виплата за додаткове навантаження у зв'язку з виконанням обов'язків тимчасово відсутнього державного службовця
встановлюється керівником державної служби державному службовцю за поданням його безпосереднього керівника у розмірі 50 відсотків посадового окладу тимчасово відсутнього державного службовця.

Виплата за додаткове навантаження у зв'язку з виконанням обов'язків за вакантною посадою державної служби встановлюється керівником державної служби за поданням безпосереднього керівника державним службовцям, між якими здійснено розподіл обов'язків за вакантною посадою, пропорційно додатковому навантаженню за рахунок економії фонду посадового окладу за відповідною посадою.

Премії виплачуються в межах фонду преміювання залежно від особистого внеску державного службовця в загальний результат роботи державного органу.

До премій державного службовця належать:

- 1) премія за результатами щорічного оцінювання службової діяльності;
- 2) місячна або квартальна премія відповідно до особистого внеску державного службовця в загальний результат роботи державного органу.

ПЕРЕЛІК

посад державної служби, що прирівнюються
до відповідних груп оплати праці

Група 1.
Посади
керівників
державних
органів

Державний секретар Кабінету Міністрів України;
керівники апаратів (секретаріатів) Верховної Ради
України, допоміжних органів, утворених
Президентом України, Представництва Президента
України в Автономній Республіці Крим,
Антимонопольного комітету України, Державного
комітету телебачення і радіомовлення України,
Уповноваженого Верховної Ради України з прав
людини, Фонду державного майна України,
Конституційного Суду України, Верховного Суду
України, вищих спеціалізованих судів, Вищої ради
юстиції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів
України, Національного агентства з питань
запобігання корупції, Ради національної безпеки і
оборони України, Рахункової палати та ін.

Група 2.
Посади
перших
заступників
керівників
державних
органів

перші заступники (у разі наявності): Державного секретаря Кабінету Міністрів України; керівників апаратів (секретаріатів) Верховної Ради України, допоміжних органів, утворених Президентом України, Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим, Антимонопольного комітету України, Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Фонду державного майна України, Конституційного Суду України, Верховного Суду України, вищих спеціалізованих судів, Вищої ради юстиції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Національного агентства з питань запобігання корупції, Ради національної безпеки і оборони України, Рахункової палати; керівників центральних органів виконавчої влади, які не є членами Кабінету Міністрів України та ін.

Група 3.
Посади
заступників
керівників
державних
органів

заступник Державного секретаря Кабінету Міністрів України, заступники: керівників апаратів (секретаріатів) Верховної Ради України, допоміжних органів, утворених Президентом України, Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим, Антимонопольного комітету України, Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Фонду державного майна України, Конституційного Суду України, Верховного Суду України, вищих спеціалізованих судів, Вищої ради юстиції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Національного агентства з питань запобігання корупції, Ради національної безпеки і оборони України, Рахункової палати, керівників центральних органів виконавчої влади та ін.

Група 4.
Посади
керівників
самостійних
структурних
підрозділів
державних
органів

керівники структурних підрозділів: Секретаріату Кабінету Міністрів України, апаратів (секретаріатів) Верховної Ради України, допоміжних органів, утворених Президентом України, Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим, Антимонопольного комітету України, Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Фонду державного майна України, Конституційного Суду України, Верховного Суду України, вищих спеціалізованих судів, Вищої ради юстиції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Національного агентства з питань запобігання корупції, Ради національної безпеки і оборони України, Рахункової палати, міністерств, інших центральних органів виконавчої влади та інших державних органів.

Група 5.
Посади
заступників
керівників
самостійних
структурних
підрозділів
державних
органів

заступники керівників структурних підрозділів:
Секретаріату Кабінету Міністрів України, апаратів
(секретаріатів) Верховної Ради України,
допоміжних органів, утворених Президентом
України, Представництва Президента України в
Автономній Республіці Крим, Антимонопольного
комітету України, Державного комітету
телебачення і радіомовлення України,
Уповноваженого Верховної Ради України з прав
людини, Фонду державного майна України,
Конституційного Суду України, Верховного Суду
України, вищих спеціалізованих судів, Вищої ради
юстиції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів
України, Національного агентства з питань
запобігання корупції, Ради національної безпеки і
оборони України, Рахункової палати, міністерств,
інших центральних органів виконавчої влади та
інших державних органів.

Група 6.
Посади
керівників
підрозділів у
складі
самостійних
структурних
підрозділів
державних
органів

керівники підрозділів у складі самостійних структурних підрозділів і їх заступники: Секретаріату Кабінету Міністрів України, апаратів (секретаріатів) Верховної Ради України, допоміжних органів, утворених Президентом України, Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим, Антимонопольного комітету України, Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Фонду державного майна України, Конституційного Суду України, Верховного Суду України, вищих спеціалізованих судів, Вищої ради юстиції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Національного агентства з питань запобігання корупції, Ради національної безпеки і оборони України, Рахункової палати, міністерств, інших центральних органів виконавчої влади.

Група 7.
Посади
головних
спеціалістів
державних
органів

головні спеціалісти (головні консультанти, експерти): Секретаріату Кабінету Міністрів України, міністерств, апаратів (секретаріатів) Верховної Ради України, допоміжних органів, утворених Президентом України, Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим, Антимонопольного комітету України, Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Фонду державного майна України, Конституційного Суду України, Верховного Суду України, вищих спеціалізованих судів, Вищої ради юстиції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Національного агентства з питань запобігання корупції, Ради національної безпеки і оборони України, Рахункової палати, інших центральних органів виконавчої влади та інших державних органів.

Група 8.
Посади
провідних
спеціалістів
державних
органів

провідні спеціалісти: Секретаріату Кабінету Міністрів України, керівників апаратів (секретаріатів) Верховної Ради України, допоміжних органів, утворених Президентом України, Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим, Антимонопольного комітету України, Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Фонду державного майна України, Конституційного Суду України, Верховного Суду України, вищих спеціалізованих судів, Вищої ради юстиції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Національного агентства з питань запобігання корупції, Ради національної безпеки і оборони України; територіальних органів цих державних органів та їх структурних підрозділів.

Група 9.
Посади
спеціалістів
державних
органів

спеціалісти: Секретаріату Кабінету Міністрів України, міністерств, керівників апаратів (секретаріатів) Верховної Ради України, допоміжних органів, утворених Президентом України, Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим, Антимонопольного комітету України, Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Фонду державного майна України, Конституційного Суду України, Верховного Суду України, вищих спеціалізованих судів, Вищої ради юстиції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Національного агентства з питань запобігання корупції, Ради національної безпеки і оборони України, Рахункової палати, інших центральних органів виконавчої влади та інших державних органів.

ЄДИНА ТАРИФНА СІТКА

розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери

Тарифні розряди	Тарифні коефіцієнти, що запроваджуються		
	I етап з 1 вересня 2005 р.	II етап	III етап
1	1	1	1
2	1,03	1,06	1,09
3	1,06	1,12	1,18
4	1,09	1,18	1,27
5	1,12	1,24	1,36
6	1,15	1,3	1,45
7	1,18	1,37	1,54
8	1,22	1,47	1,64
9	1,31	1,57	1,73
10	1,4	1,66	1,82
11	1,5	1,78	1,97
12	1,61	1,92	2,12
13	1,72	2,07	2,27
14	1,84	2,21	2,42
15	1,97	2,35	2,58
16	2,11	2,5	2,79
17	2,26	2,66	3
18	2,37	2,83	3,21
19	2,49	3,01	3,42
20	2,61	3,25	3,64
21	2,74	3,41	3,85
22	2,88	3,5	4,06
23	3,02	3,71	4,27
24	3,17	3,8	4,36
25	3,35	3,93	4,51

СХЕМА ТАРИФНИХ РОЗРЯДІВ

посад керівних, наукових, науково-педагогічних, педагогічних працівників, професіоналів, фахівців та інших працівників бюджетних установ, закладів та організацій

Посада	Діапазон розрядів за Єдиною тарифною сіткою
I. Освіта	
1. Вищі навчальні заклади III та IV рівня акредитації	
Керівні та науково-педагогічні працівники	
Керівник закладу	22 - 24
Директор філіалу	19 - 20
Учений секретар	16
Керівники планово-фінансових, планово-економічних підрозділів	11 - 13
Керівники основних підрозділів; головний інженер	10 - 12
Керівники інших підрозділів	8 - 12
Директор (завідувач) інституту післядипломної освіти; керівник навчально-наукового або науково-виробничого інституту	15 - 21
Декан; завідувач кафедри; професор; доцент	18 - 22
Викладачі	15 - 18